

Den svenska vården:

En psykolog på 50 000 invånare i Sverige

Lars Ahlin, förbundsordförande för Svenska Psykologförbundet

Var gör man på vårdcentralen med en patient som inte mår psykiskt bra?

Som inte har några fysiska indikationer men problem relaterade till psykisk ohälsa? Den medicinskt utbildade läkaren gör det han kan, förskriver lugnande, antidepressiva eller sömnmedel – om patienten vill ha. Det är den så kallade enkla vägen ut, eller som Lars Ahlin, förbundsordförande för Svenska Psykologförbundet säger:

- Faktiskt också den enda vägen ut som det ser ut i dag.

Var tredje patient som söker hjälp inom primärvården på en vårdcentral har problem som inte är renodlat medicinska utan relaterade till psykisk ohälsa. Men vårdcentralerna har i dag ingen möjlighet att möta patienterna. På landets totalt 1 100 vårdcentraler finns ännu endast ca 200 psykologer, det vill säga 1 psykolog per 50 000 invånare. Eller om man så vill: 80% saknar idag psykologer.

De som finns är dessutom mycket ojämnt fördelade över landet, på vissa håll saknas tillgång till psykologer helt.

- Läkarna vittnar om att deras kunskaper inte är tillräckliga för att hjälpa patienterna, det finns ingenstans att remittera dem och ge den hjälp de vill ha och frågar efter, det vill säga psykologhjälp. De flesta av patienterna är inte intresserade av att få farmaka, de önskar psykologisk behandling som alltså inte finns att få. Det kan röra sig om ångesttillstånd, utmattningsdepression eller stressrelaterade problem, inte sällan en kombination av dess tillstånd. Andra typer av problem är personliga kriser vid dödsfall eller svåra sjukdomar.

- Vårdcentralen är den självklara primära kontakten vid alla slags svårigheter, men när det inte handlar om sårvård eller rent medicinsk bedömning är det alltså omedelbart stopp. Men samverkan läkare och psykolog är en önskesits, patienten blir trygg och omhändertagen och psykologkontakten känns lika naturlig som att ta ett blodprov.

Det är självklart att den psykiska hälsovården måste byggas ut och att antalet psykologer inom primärvården måste öka.

Alla skulle vinna på det, miljarder kan sparas, kostnadseffektiviteten är tydlig och hög.

Forskningen visar till exempel att behovet av sjukskrivning och mediciner dramatiskt minskar hos patienter som i stället för, eller kombinerat med, ett medicinskt omhändertagande, också ges psykologisk hjälp. Människor besparas mycket lidande och samhället stora kostnader genom att man tidigt bryter onda cirklar som annars kunnat leda till svårbehandlade kroniska tillstånd. När patienten får verktyg att hantera livet och förbättrar sin styrförmåga minskar sjukskrivningarna och för-tidspensioner undviks.

Psykvården idag är en plånboksfråga

Antalet nya inrapporterade långtids sjuka är fortfarande alarmerande högt. Psykisk ohälsa står för 37 procent av diagnoserna. Under de senaste åren har de nyanmälda psykiskt relaterade diagnoserna depression, utbrändhet och reaktion på svår stress ökat till 8 gånger fler under de senaste 5 åren. Och ökningen är störst hos kvinnor.

Hälso- och sjukvårdslagen ger rätt till val av behandlingsmetod – men det gäller inte vid psykisk ohälsa. Bara den som själv kan finansiera sin behandling har valmöjlighet att få en psykisk kris behandlad av psykolog.

- Det är hög tid att ge medborgarna deras lagliga rätt att välja vård och behandling, säger Lars Ahlin. Den psykiska hälsovården

kräver en genomgripande reform för att rätten att välja ska tillkomma alla. Vi behöver ett nationellt handlingsprogram för den psykiska hälsovården, det måste bli ett tydligt uppdrag för primärvården att personer med psykiska besvär ska få behandling på samma villkor som den medicinska vården erbjuder. Att stämma i bäcken blir alltid billigare – inte bara i reda pengar utan också i högsta grad för människan som är drabbad. Det är med själen som med tänderna ur behandlingsperspektiv, den verkar inte riktigt höra till kroppen när den behöver lagas.

Ingemo Bonnier

*Det är med själen
som med tänderna ur
behandlingsperspektiv,
den verkar inte riktigt
höra till kroppen när
den behöver lagas.*